

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner och av 15 och 17 kap. i sjukförsäkringslagen samt av vissa andra lagar

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner och av 15 och 17 kap. i sjukförsäkringslagen samt av vissa andra lagar (RP 67/2026 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- specialsakkunnig Kristiina Pitkäranta, social- och hälsovårdsministeriet
- konsultativ tjänsteman Eeva Vartio, social- och hälsovårdsministeriet
- jurist inom ansvarsområdet för sjukdagpenning Mika Tyrväinen, Folkpensionsanstalten
- specialsakkunnig Anna Järvinen, SOSTE Finlands social och hälsa rf
- verksamhetsledare Jukka Haapakoski, Työttömien Keskusjärjestö ry
- verksamhetsledare Aki Villman, Arbetslöshetskassornas Samorganisation rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- riksdagens justitieombudsmans kansli
- justitieministeriet
- social- och hälsovårdsministeriet
- UF-centret
- Akava ry
- Finlands näringsliv rf
- STTK rf
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf.

Utskottet har fått ett meddelande, ingenting att yttra

- Kommun- och välfärdsområdesarbetsgivarna KT.

Utskottet har fått ett meddelande, inget att anmärka

- Företagarna i Finland rf.

Betänkande ShUB 6/2026 rd

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner, sjukförsäkringslagen och 15 andra lagar ändras.

Enligt propositionen ändras lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner i fråga om bestämmelsen om betalningsperioderna för rehabiliteringspenning.

Till sjukförsäkringslagen fogas enligt förslaget bestämmelser om meddelande av beslut om dagpenningförmån samt om avbrytande eller minskning av utbetalningen av dagpenningförmån på grund av förändrade förhållanden.

Dessutom föreslås det att bestämmelserna om rättelse av sakfel ändras i de förmånslagar Folkpensionsanstalten tillämpar. Enligt propositionen ska Folkpensionsanstalten tillämpa förvaltningslagen på rättelse av sakfel, om vilket det föreslås en bestämmelse i respektive förmånslag. Folkpensionsanstalten ska kunna rätta ett sakfel till en parts nackdel utan partens samtycke om felet är uppenbart och det har orsakats av partens eget agerande.

Det föreslås att bestämmelsen om jämkad arbetslöshetsförmån i lagen om utkomstskydd för arbetslösa förtydligas. I propositionen föreslås dessutom att lagen om arbetslöshetskassor ska ändras så, att från och med den 1 maj 2026 ska dess tillämpning motsvara den bestämmelse om finansiering av förmåner som betalas av en företagarkassa som gäller till och med den 30 april 2026.

De föreslagna lagarna avses huvudsakligen träda i kraft den 1 januari 2027. Bestämmelsen om betalningsperioderna för rehabiliteringspenning avses dock träda i kraft den 1 april 2027.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

I propositionen föreslås flera ändringar som förtydligar, förenklar och förenhetligar den sociala tryggheten i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005), sjukförsäkringslagen (1224/2004) och 15 andra förmånslagar. Social- och hälsovårdsutskottet anser att det är motiverat att lagstiftningen om social trygghet förtydligas och harmoniseras. Utskottet tillstyrker lagförslagen utan ändringar.

Ändring av betalningsperioderna för rehabiliteringspenning

Regeringen föreslår att bestämmelserna om betalningsperioderna för rehabiliteringspenning ändras så att bestämmelserna i fortsättningen utfärdas genom förordning. Enligt 46 § i den gällande lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner omfattar den första betalningsperioden de sex första vardagarna efter det att rätten till rehabiliteringspenning börjat. Varje därpå följande betalningsperiod

Betänkande ShUB 6/2026 rd

omfattar 25 vardagar. Om rehabiliteringen genomförs i kortare perioder motsvarar betalningsperioden den genomförda perioden. Enligt propositionen kan den nuvarande regleringen leda till oändamålsenliga situationer där förmånen betalas ut i flera mindre rater, vilket är svårt att förutse för förmånstagaren och försvårar hanteringen av ekonomin samt kan öka oron över den egna försörjningen.

Utskottet anser det vara viktigt att ändringarna i förordningen om betalningsperioder genomförs så att betalningarna blir mer förutsägbara och i fortsättningen utförs i perioder som är ändamålsenliga för kunden.

Utskottet välkomnar att förslaget om att slopa rehabiliteringspenningen för unga och rehabiliteringsunderstödet enligt prövning har strukits i propositionen efter remissbehandlingen. Dessutom påpekar utskottet att lagstiftningen om rehabiliteringssystemet och rehabiliteringsförmånerna för unga har ändrats punktvis i flera repriser (bl.a RP 11/2023 rd, RP 124/2024 rd, RP 125/2024 rd). Utskottet upprepar sin ståndpunkt att rehabiliteringssystemet för unga behöver utvecklas på lång sikt utifrån ett övergripande perspektiv på servicesystemet för unga (ShuB 12/2024 rd).

Ändringar i sjukförsäkringslagen

Det föreslås att det till sjukförsäkringslagen fogas en bestämmelse om att Folkpensionsanstalten i ärenden som gäller beviljande, förvägrande, justering, indragning eller återkrav av en förmån ska ge sökanden ett skriftligt beslut. Inget beslut behöver ges om justeringen av en förmån beror uteslutande på en indexjustering eller någon annan motsvarande grund som bestäms direkt med stöd av lag eller förordning, om inte sökanden särskilt yrkar på ett beslut.

Utskottet anser det motiverat att bestämmelserna om förfarandet som gäller förmåner harmoniseras genom att det till sjukförsäkringslagen fogas en sådan bestämmelse om meddelande av beslut som redan ingår i flera andra förmånslagar. Enligt propositionen har avsaknaden av bestämmelser om meddelande av beslut inte orsakat några problem vid verkställigheten av förmånerna, men den föreslagna ändringen bedöms ändå förtydliga Folkpensionsanstaltens tillämpnings- och beslutspraxis.

Dessutom föreslås det att sjukförsäkringslagen kompletteras med en bestämmelse som tillåter att utbetalningen av en förmån tillfälligt avbryts eller beloppet av förmånen som betalas ut minskas, om det på grundval av ändrade förhållanden eller någon annan orsak är uppenbart att mottagaren inte längre har rätt till förmånen eller att förmånsbeloppet ska minskas. Förmånstagaren ska enligt propositionen omedelbart underrättas om avbrott och minskning, och beslutet om förmånen ska meddelas utan dröjsmål. En motsvarande bestämmelse ingår redan i flera andra förmånslagar.

Den föreslagna ändringen bedöms göra behandlingen av klientens dagpenningförmån smidigare och minska felaktig utbetalning av förmåner och återkravssituationer. Ändringen bedöms också minska det administrativa arbetet hos Folkpensionsanstalten och rättsmedelsinstanserna. Utskottet betonar att den föreslagna regleringen endast gäller situationer där Folkpensionsanstalten får information om en omständighet utifrån vilken det är uppenbart att förmånsbeloppet sjunker eller att sökanden inte längre har rätt till den.

Betänkande ShUB 6/2026 rd

Ändring av bestämmelserna om rättelse av sakfel

Det föreslås att bestämmelserna om rättelse av sakfel i olika förmånslagar ändras så att Folkpensionsanstalten i fortsättningen ska tillämpa 50 § i förvaltningslagen (434/2003) på rättelse av sakfel. I och med ändringen kan Folkpensionsanstalten rätta ett sakfel till en parts nackdel utan partens samtycke eller ett förfarande för undanröjande av ett felaktigt beslut, om felet är uppenbart och det har orsakats av partens eget förfarande. Förslaget gäller inte utkomststöd enligt lagen om utkomststöd (1412/1997).

Den föreslagna ändringen påskyndar behandlingen av förmånsärenden, minskar både förmånstagarens och Folkpensionsanstaltens administrativa börda samt minskar obefogade förmånsbetalningar och återkrav.

Enligt propositionen gäller regleringen i första hand situationer där kunden har gjort sig skyldig till svikligt förfarande eller till allvarlig försummelse. Den föreslagna regleringen förutsätter dock inte ovillkorligen att partens förfarande ska vara uppsåtligt, utan rättelsen ska kunna genomföras också när felet beror på att en part har gett felaktiga uppgifter av misstag eller av oaktsamhet. I propositionsmotiven ingår exempel på situationer på vilka regleringen tillämpas (s. 35), men rättelse av sakfel utan partens samtycke är alltid beroende av Folkpensionsanstaltens prövning från fall till fall.

Det föreslås inga separata bestämmelser om skyldigheten att ge en part tillfälle att framföra sin åsikt innan ett sakfel rättas till partens nackdel. För att säkerställa klientens rättssäkerhet betonar utskottet Folkpensionsanstaltens skyldighet att i handläggningen av ärenden tillämpa förvaltningslagens bestämmelser om hörande av en part. Hörandet är ett centralt sätt att utreda om felet har orsakats av partens eget förfarande. Utskottet noterar att Folkpensionsanstaltens kundkrets också omfattar personer som är i utsatt ställning av skäl som hänför sig till deras hälsotillstånd, funktionsförmåga eller livssituation. I verkställigheten av regleringen måste det garanteras att också personer i utsatt ställning förstår sina rättigheter och inte hamnar i orimliga situationer på grund av felaktiga eller otillräckliga utredningar.

Sakkunniga har påpekat att den föreslagna regleringen endast gäller förmåner som verkställs av Folkpensionsanstalten och att ändringen således inte gäller den inkomstrelaterade dagpenning som arbetslöshetskassorna verkställer. Ett förmånsbeslut för kunder som får inkomstrelaterad dagpenning kan därför inte på grund av sakfel rättas till nackdel för en part utan dennes samtycke, utan arbetslöshetskassan ska också i fortsättningen ansöka om undanröjande av felaktiga förmånsbeslut hos besvärinstansen. Utskottet anser att det med tanke på harmoniseringen av bestämmelserna om förfarandet som gäller socialskyddsförmåner är viktigt att man i fortsättningen utreder om den föreslagna regleringen kan utsträckas också till andra förmåner än de som verkställs av Folkpensionsanstalten.

Vid sakkunnigutfrågningen fästes också vikt vid rättelse av felaktiga beslut i efterhand och vid tidsfristen för återkrav. Utskottet anser det vara viktigt att förmånstagarens skyldighet att återbetala förmånen utreds inom skälig tid och betonar att det i propositionen inte föreslås några ändringar i de gällande bestämmelserna om återkrav av förmåner. Folkpensionsanstalten ska fatta beslut om återkrav av en förmån som betalats utan grund inom fem år räknat från dagen för

Betänkande ShUB 6/2026 rd

utbetalning av förmånen. En fordran som fastställts genom beslut om återkrav preskriberas fem år efter det att beslutet gavs, om inte preskriptionen avbrutits innan dess. Preskriptionen av en fordran som fastställts genom beslut om återkrav avbryts på det sätt som föreskrivs i 10 eller 11 § lagen om preskription av skulder (728/2003), till exempel när en person betalar sin skuld eller en betalningsuppsmaning sänds till personen. När preskriptionstiden avbryts börjar en ny fem år lång preskriptionstid.

Återkravet kan frångås helt eller delvis, om detta anses skäligt och om utbetalningen utan grund inte berodde på svikligt förfarande från förmånstagarens eller dennes företrädarens sida eller om det belopp som betalats utan grund är litet. Återkravet kan dessutom frångås helt efter det att beslut om återkrav har givits, om det med beaktande av förmånstagarens ekonomiska situation inte längre är ändamålsenligt att fortsätta återkrävandet eller om det med hänsyn till det förmånsbelopp som inte återkrävts medför oskäliga kostnader att fortsätta återkrävandet.

Tidsgränsen på fem år gäller också undanröjande av Folkpensionsanstaltens beslut. Om ett lagakraftvunnet beslut som meddelats av Folkpensionsanstalten och som grundar sig på felaktig eller bristfällig utredning eller är uppenbart lagstridigt, ska en ansökan om undanröjande av beslutet göras inom fem år från det att beslutet vann laga kraft. Av särskilt vägande skäl kan ett beslut undanröjas även på ansökan som gjorts efter utgången av den föreskrivna tiden. Enligt erhållen utredning kan Folkpensionsanstalten tillämpa prövning från fall till fall och avstå från att ansöka om undanröjande av beslutet, om det framgår att det belopp som ska återkrävas har preskriberats, eller kommer att preskriberas under processen för undanröjande, och det överbetalda beloppet som återkrävs är litet i förhållande till de administrativa kostnaderna.

Vid missbruk kan Folkpensionsanstalten begära att polisen undersöker saken. Folkpensionsanstalten kan i en sådan situation kräva att överbetalningen betalas tillbaka som skadestånd. Med stöd av förmånslagstiftningen är detta möjligt också när överbetalningen har preskriberats, så länge ärendet inte är straffrättsligt preskriberat. Domstolen beslutar om utdömande av skadestånd.

Enligt utskottets uppgifter tas ingen ränta ut på överbetalningar som återkrävs med stöd av förmånslagstiftningen, och i regel inte heller på överbetalningar som tas ut som skadestånd. I undantagsfall kan ränta på en fordran på skadestånd krävas med stöd av räntelagen (633/1982). Enligt utskottets uppgifter förhåller sig Folkpensionsanstalten också i princip positivt till att skulden betalas på avbetalning, eftersom det eftersträvas att skulden ska betalas frivilligt.

Utskottet betonar att Folkpensionsanstalten vid prövningen i varje enskilt fall kan beakta de omständigheter som lett till återkravet samt personens ekonomiska situation vid återkrav av en överbetalning. Utskottet betonar vikten av skälighetsprövning särskilt när det övervägs om en återkravsprocess ska inledas en lång tid efter att en förmån betalats ut till för stort belopp eller utan grund. Utskottet påpekar att även om överbetalningen har orsakats av förmånstagarens eget förfarande, har parten inte nödvändigtvis insett eller förstått att han eller hon handlat felaktigt. Även efter det att ett beslut om återkrav har meddelats kan återkravet frångås efter prövning från fall till fall, om upprepade åtgärder för att återkräva skulden inte har lett till resultat och det är sannolikt att fordran inte heller i fortsättningen kan drivas in på grund av gäldenärens ekonomiska

Betänkande ShUB 6/2026 rd

situation eller om en fortsatt indrivning skulle medföra oskäligen kostnader för indrivningen i förhållande till beloppet av den återstående fordran.

Förtydligande av bestämmelsen om beloppet av jämkad arbetslöshetsförmån och ändring av lagen om arbetslöshetskassor

Det föreslås att bestämmelsen om beloppet av jämkad arbetslöshetsförmån i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) ändras så att det av bestämmelsen tydligare framgår hur jämkningen sker. Syftet med ändringen är utöver att förtydliga bestämmelsens ordalydelse också att sporra till att ta emot deltidsarbete eller till att driva företagsverksamhet som bisyssla.

Utskottet anser att det med tanke på verkställigheten är motiverat att bestämmelsens ordalydelse förtydligas, men konstaterar att den föreslagna ändringen sannolikt inte har någon nämnvärd inverkan på hur lönsamt det anses vara att ta emot deltidsarbete. Ändringen av bestämmelsens ordalydelse ändrar inte innehållet i den gällande bestämmelsen och påverkar inte förmånsbeloppet. För förmånstagarna är det viktigt att anvisningarna från dem som verkställer besluten, det vill säga Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna, är tydliga och begripliga samt att det finns räknare för att ta reda på det jämkade förmånsbeloppet.

I propositionen föreslås också en teknisk korrigerings i 25 § 2 mom. i lagen om arbetslöshetskassor (603/1984), som gäller finansiering av företagarförmåner som betalas av en löntagarkassa. Bestämmelsen ändras så att från och med den 1 maj 2026 ska dess tillämpning också i fråga om en företagares familjemedlem motsvara den bestämmelse om finansiering av förmåner som betalas av en företagarkassa som gäller till och med den 30 april 2026.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1—17 i proposition RP 67/2026 rd utan ändringar.

Betänkande ShUB 6/2026 rd

Helsingfors 28.5.2026

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Krista Kiuru sd
vice ordförande Mia Laiho saml
medlem Kim Berg sd
medlem Maaret Castrén saml
medlem Hilikka Kemppi cent
medlem Aki Lindén sd
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Ville Merinen sd
medlem Aino-Kaisa Pekonen vänst
medlem Anne Rintamäki saf
medlem Päivi Räsänen kd
medlem Pia Sillanpää saf
medlem Oskari Valtola saml
medlem Henrik Wickström sv
ersättare Hanna Laine-Nousimaa sd.

Sekreterare var

valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen.